

Реферат на тему: "Євген Гуцало - життєвий і творчий шлях"

Євген Гуцало

Реферат на тему:

Євген Гуцало - життєвий і творчий шлях

Письменник надзвичайно багатогранного й самобутнього таланту, дивовижної працездатності, він! перебував у розпалі своїх творчих сил і ще зробив би дуже багато, якби доля виявилася щедрішою до нього. Він мав би подолати ще не один "виток спіралі", знову : й знову подивувавши нас якоюсь несподівано відкритою художньою гранню, оригінальним поворотом і у своєму естетичному світосприйнятті, жанрово-стильовому самовиявленні.

Його творча біографія саме так мені й уявляється — як витки спіралі, де до вже заявленого, знайомого, набутого, освоєного, закріпленого як гуцалівське нарощується нова питома якість. І при тому — Євген Гуцало неодмінно залишався самим собою.

З перших оповідань, з першої книжки "Люди серед людей" (1962) та наступних збірок "Скупана в любистку" (1965), "Олень Август" (1965), "Хустина шовку зеленого" (1966), "Запах кропу" (1969) та інших Є. Гуцало заявив себе як автор лірико-психологічної прози, акварельного письма, зосереджений не просто на внутрішньому світі людини, а на всіх його відтінках і нюансах, як поет природи, що тонко відчуває й відтворює її переміни — холодні світанки, сумні вечори, морозяні чи дощові днини, гру її кольорів, гаму запахів, як охоронець краси, добра, людськості й людяності.

Багато Євген Гуцало пише для середнього шкільного віку, прагнучи своїми творами виховати справжніх людей.

Оповідання "Олень Август" як виклик самому життю, протиставлення чистої дитячої душі, яка вміє мріяти, сміливо дивитися в майбутнє, невдасі режисеру Альтову. Альтов пройшов життя і втратив вміння бачити красу навколо себе, вірити у мрію, домагатися її здійснення.

Коли режисер видумав сюжет про "Оленя Августа", який був вартий на увагу, але не віднісся до нього серйозно, можливо, тому, що не вірив у власні сили, або "поховав" свій талант, скорившись життю, став лицеміром. Подумав про те, що, можливо, оцей школяр із порваним портфелем обдарований тим, чим наділені справжні майстри? Уже й зараз бачить світ інакше, ніж інші, для нього по пустиреві ходять олені... Можливо. Цей дар пропаде даремно. Бо людина не завжди здогадується, що вона - трохи не така, як інші. Але може статись не так - вона здогадається?...

Альтов боїться, заздрить Жені, в тому, що хлопець здогадається про свій талант і стане "людиною". Режисер не став наставником талановитої дитини, він прогнав Женю.

Збрехавши своїй товаришці, що хлопчина не має ніяких даних, для того, щоб зніматися в кіно. Користується своїм становищем, щоб обдурити дівчину яка вірить у

нього.

Женя залишився сам з собою, з своїми почуттями та думками, чистим серцем, яке буде вести його у життя та Оленем Августом, який не дасть загубитися у життєвій метушні.

Оповідання "Олень Август" вчить цінувати чисту, нескорену дитячу душу, боротися з лицемірством і страхом.

Новим етапом у творчості Є. Гуцала і новим словом в українській прозі стали його повісті з часів війни та повоєння "Мертва зона" (1967), "Родинне вогнище" (1968), відтак "Дівчата на виданні" (1971) та опубліковані в 70-ті в журналах, але видані в книжках, пізніше — "Шкільний хліб" (1981), "Сільські вчителі", "Двоє на святі кохання" й інші. Після ранніх повістей прозаїк впевнено розробляє свій власний варіант цього жанру, де помітні посилення об'єктивно-епічного начала, пильний інтерес до народних характерів, увага до композиції й сюжету, художня ощадність розповіді. Збагачуються психологічно-філософський шар тексту й підтексту — так у "вчительських повістях", запам'ятовуються, наприклад, роздуми автора про добро і зло, про духовну свободу і примус зовнішнього чи внутрішнього обов'язку, людське щастя, хибність категоричних і однозначних суджень про життя й людину — бо вони безмежні в своїх виявах.

Ще один "виток" на шляху Гуцала-прозаїка — новелістика 70-х — початку 80-х років, до якої він знов повернувся, віддавши данину в ті нелегкі для літературної творчості часи публіцистичній документалістиці. Книжки оповідань "Орлами орано" (1977), "Що ми знаємо про любов" (1979), "Полювання з гончим псом" (1980), "Мистецтво подобатись жінкам" (1985) засвідчують поєднання в Є. Гуцалові лірика й епіка, тонкого психолога й портретиста, "жанрового" художника. Тут знову ж таки, як і в більшості попередніх творів, у центрі уваги автора — люди села, що постають у своїх живих і органічних зв'язках з навколишнім світом. Певна річ, є й твори, звернені до міського життя, чимало тут героїв, що тісно пов'язані і з містом, і з селом. Головне ж — в оповіданнях уважно висвітлюється те, в чому проглядають народна традиція, національна своєрідність нашого життя. Ми легко впізнаємо своє, українське, село, яке Є. Гуцало знає напрочуд глибоко й ґрунтовно — усі оті великі й малі клопоти селян, як догляд за худобою, городом, хатою тощо. Є тут і те, що прийшло в нові часи в село — органічно, як знак ХХ віку, чи силоміць і штучно нав'язане: механізація, тваринницькі ферми й комплекси, кафе-забігайлівки, автобусне сполучення, велосипеди й мотоцикли, кіно, телебачення й багато іншого. Це все тло, на якому природно вибудовуються сюжетні перипетії та психологічні колізії героїв оповідань Є. Гуцала. А вони — це їздові й доярки, бригадири й агрономи, комбайнери й водії, зоотехніки й бухгалтери, учителі й городники. Старші люди — діди й баби, з їхнім невибагливим життям, діти, молодь, надто та, що поки що шукає себе, перебуває перед вибором свого шляху.

Новелістичні збірки Є. Гуцала — це літопис подій особливих, подій духовного внутрішнього життя людини. Вони відбуваються щодня з нами — щемливі спогади, осяяння, раптові спалахи уяви, несподівані настрої, ніби незначні, випадкові діалоги,

які, однак, пробуджують цілу хвилю почуттів. Оповідання, які розкривають усе це, є, мабуть, кращими в доробку прозаїка ("Образ матері", "Мир тобою не зустрічались у Вавілоні", "Котилася торба", "Клен"). Є серед оповідань Є. Гуцала й твори меншою мірою медитативно-настроеві, з чіткіше вираженим зовнішнім сюжетом, подієві, більш драматичні за самою напругою розповіді. Головною віссю тут виступає якщо не факт виразно морально-етичного плану (напр., "Полювання з гончим псом", "Спадщина", "Хто ви?"), то цікавий, іноді, може, й дивакуватий, але неодмінно незвичайний, хоч і вірогідний, натуральний людський характер ("Вась-Вась", "У Вовковиях", "Виїзний товариський суд", "На лиці землі"). У деяких із них, а особливо в таких творах, як "Самонавіювання", "Умовна міс-Кукурудза", "Травматизм", "Прокурорський нагляд", автор вдається до іронії, іноді й злої, а то й до шаржу.

Бачимо в збірках 70—80-х (зокрема в названих та ще в творах "Пісня про Варвару Сухораду", "Пісня про Максима", "Несамовитий шалений Кирик", "Пісня про Карпа Окипняка") поглиблення доскіпливого психологічного аналізу, зміцнення художньої реалістичності, достеменності авторової й особливо діалогічної мови. Бачимо — народне велелюддя, значні, непересічні й "незначні", непоказні характери, поламані долі й постаті незігнуті, з гордістю й без неї, ті, що примирилися і "обтесалися", ті, що ніяк не знайдуть притулку своїй душі, а загалом — наш український люд в злетах і падіннях.

У 80-х роках Є. Гуцало дивує читача й критику ще одним новим і несподіваним поворотом — осяжним фольклорно-міфологічним романом-трилогією "Позичений чоловік", "Приватне життя феномена", "Парад планет". У центрі цього розгорнутого сміховинно-гротескового дійства Хома Прищепа, дивак і мудрець, на всі руки майстер, "найвидатніший характерних колгоспної епохи" — талановита Гуцалова спроба народного образу, на кшталт Енея чи козака Мамає.

Химерна проза 70—80-х років, як це ми зараз чітко бачимо, приховувала намагання письменників уникнути нав'язуваної звідусіль "робітничої" чи "колгоспної" тематики (з неодмінними ідейними атрибутами й ієрархією образів, наперед заданими "художніми" висновками) та ввести в українську прозу національні характери й національну проблематику, протягнути лінію тяглості між минулими, традиційними цінностями українського народу й сучасним життям, розгортати в умовно-алегоричній формі заборонене тоді національне "етнознавство". Як і раніше за срібним інєєм на чорній ранковій ріллі, за жайворонками над сивим житом, наша критика (її кон'юнктура, естетично глуха частина) не побачила глибинного національно-духовного, патріотичного пафосу, так і зараз навіть проникливі дослідники не поцінували належно цей вихід прозаїка на цілком інші ідейні й художні виміри й терени.

А проте в трилогії "Позичений чоловік" викликало справжнє подивування й захоплення безмежне буяння українського народного слова — мабуть, тільки Є. Гуцало в нашій літературі міг відтворити отой безмір приказок, прислів'їв, повір'їв, загадок, давніх і найновіших фразеологізмів і новотворів, настільки оригінальне переплавлених, огранених, вживлених в авторову розповідь, що для цього йому, здавалося, треба було

перелаштувати саму свою художню свідомість, саме художнє мислення — тобто знову ж таки бути цілковито новим, залишаючись самим собою.

З настанням нових часів, початком демократизацій-них процесів в Україні Є. Гуцало не пішов, як багато його колег-шістдесятників, у політику, але й від боротьби за незалежну українську державу, за державність української мови, від творення нової України не відсторонився — як письменник і громадянин, син своєї землі, він усім серцем і конкретним ділом підтримував національно-духовне відродження, виступав у пресі, далі працював, окрилений вільними умовами для творчості, переймаючись ширшими роздумами про свій народ, його історичну й сучасну долю.

Написані ним в останній час були твори "Блуд", "Імпровізація плоті". Написано цикл гострих і точних статей (друковані в "Літературній Україні"), про який він на врученні йому премії Антоновичів незадовго до своєї смерті сказав: "...Гріх було не задуматися над співжиттям, з дозволу сказати, російського та українського народів на українській таки землі, гріх було не задуматися над російською ментальністю, яка не є такою сама в собі чи сама по собі, а яка силоміць заклала в свою дуже специфічну структуру нашу українську ментальність, нашу по-своєму дуже специфічну структуру української вдачі.

Силою агресії, силою зброї, силою патологічної брутальності й патологічного розбою нам постійно нав'язувався культ російського народу, нам постійно нав'язували цивілізацію брехні, пияцтва, ненависті до праці, нав'язувалася цивілізація безгосподарності, хаосу, безперспективності, цивілізація мародерства. Зрештою, ота війна в Чечні, яку бачимо сьогодні. Така сама чеченська війна велася в Україні завжди. Тут завжди вистачало отих контрактників, які прибували на заробітки, як нині приїжджають контрактники з усієї Росії на заробітки — вбивати! — в Чечню. І хіба Україну не закладено в цю страхітливую цивілізацію постійного пограбування й мародерства, геноциду, хіба сьогодні, як і завжди, Україна не є отією шевченківською покриткою? Україна була і є. "раба рабів", бо такою "рабою рабів" є Росія, іншою вона бути не здатна, але чи можемо ми змиритися й сьогодні з роллю "рабою рабів" — України? І чи може тут наша література грати пасивну роль?"

Це лише схематичний літопис літературного життя Євгена Гуцала, лише пунктири етапів його неспинної творчої еволюції, за якою — велика кількість чудових творів, різні жанри, форми, стильові видозміни, безліч характерів, сюжетів, зафіксованих ним психологічних, емоційних, настроєвих миттєвостей нашого життя. За цим — думи, почування, вболівання, нові підходи, пошуки, експерименти нашого незабутнього, видатного майстра прози.

Подвижництво — іншого означення, співмірного тому, що зробив у літературі Євген Гуцало, не віднайти.